

**Nieuwjaarstoespraak cvdK Utrecht
Utrecht, 2 januari 2018**

Zeer geachte gasten,

Elk jaar weer voel ik mij vereerd u allen namens het provinciebestuur welkom te mogen heten op de traditionele nieuwjaarsreceptie.

Dit jaar val ik met de deur in huis: “Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.”

Drie weken terug mocht ik de onthulling van Artikel 1 van de Grondwet op de wand van de ontvangsthal van het Huis voor de Provincie bijwonen. Niet zomaar een tekst op een muur. Hij verwoordt een basisprincipe in onze vrije democratie. Namelijk dat wij mensen allemaal voor de wet gelijk zijn. Oftewel: iedereen hoort erbij. Hiermee verklaren we inclusiviteit tot een wezenlijk beginsel van onze samenleving. Houdt u deze gedachte even vast.

Maar eerst is het tijd om met z'n allen even te juichen. Want, het gaat goed met het land. De economie, de consumptie, het consumentenvertrouwen – ze zitten stuk voor stuk in de lift. De werkgelegenheid is dusdanig gestegen, dat werklozen ‘op’ raken, zo berichtte een landelijke krant ludiek.

En als het goed gaat met Nederland, gaat het nog beter met de provincie Utrecht. De voordelen van de hoogconjunctuur zijn in deze regio het best zichtbaar, met haar hoge arbeidsparticipatie en ‘s lands hoogste percentage hogeropgeleiden. Elke indicator die je kunt bedenken, wijst in Utrecht de juiste kant op. Alles wat naar boven moet, gaat naar boven en alles wat naar beneden moet, gaat naar beneden. Het Bruto Regionaal Product van de provincie groeit harder dan het landelijk gemiddelde. Dit jaar verwachten we de provincie met de laagste werkloosheid te worden, met een percentage tot 3,3 procent. Nederland komt waarschijnlijk uit op 3,9 procent.

De combinatie van een sterk Utrecht Science Park, de kruisbestuiving van ICT & Health en de vestiging van bedrijven in life sciences, gezondheid en voeding geeft ons een hoog groeipotentieel in de zorg- en gezondheidseconomie.

Utrecht scoort uitstekend op Research&Development dankzij de prominente rol van Universiteit Utrecht, UMC Utrecht, Prinses Maxima Center en van publieke kennisinstellingen zoals het KNMI, RIVM, Hubrecht-instituut, Trimbos Instituut en TNO. De aanwezigheid van Danone, Genmab, Merus en Applied Medical versterkt dit beeld. Utrecht heeft een zeer goede bodem voor ondernemerschap.

In de Europese ranglijsten voor concurrentiekracht en innovatie loopt de provincie al jaren op kop. Om ‘topregio’ te blijven, wordt hier veel gedaan. De nadruk ligt daarbij op kennis en

creativiteit, kansen benutten en krachten bundelen. De manier waarop we in samenspraak met kennisinstellingen en bedrijfsleven tot gezamenlijk beleid komen – daar mogen we best wat trotser zijn.

Gewaardeerde gasten,

Als ik de staat van Utrecht moet samenvatten, zeg ik: Utrecht stáát. Of beter nog: Utrecht vliegt. Maar, vliegen we niet te hoog? Komen we niet te dicht bij de zon? Waardoor onze vleugels smelten en we uiteindelijk, als de overmoedige Icarus, neerstorten?

Nu heeft Utrecht niet de ambitie te bezwijken onder haar eigen succes. Maar ja, wie heeft dat wel? Dus heeft Wiebe Draijer, CEO van de Rabobank en gastspreker op de Paushuizelezing 2017, een punt als hij zegt: 'If everything is coming your way, you might be in the wrong lane.' Samen juichen mag, maar liever niet te lang. We nemen als provincie graag de felicitaties in ontvangst, maar laten we vooral waken voor zelfgenoegzaamheid. Voor hoogmoed.

Want Utrechts fraaie bomen groeien niet tot in de hemel. Zeker de kastanjabomen niet. Gaandeweg tekent zich een keerzijde af. De groei van de economie zet het leefmilieu onder druk. Het aantal inwoners groeit in de regio tweemaal zo hard als het Nederlandse gemiddelde. In 2040 telt de provincie Utrecht naar verwachting anderhalf miljoen inwoners.

Dit kleine maar fijne stukje aarde is een magneet voor mensen. Allemaal mensen met wensen: een huis, een parkeerplaats, een werkkring. Het leidt tot overspanning op zowel woningmarkt als arbeidsmarkt. Grote groepen, waaronder starters, lopen tegen de groeiende onbetaalbaarheid van koophuizen aan. En ook passende huurwoningen zijn schaars.

Naarmate het opleidingsniveau van de beroepsbevolking stijgt, groeit ook de bereidheid om te pendelen. Die extra mobiliteit zet het verkeerswegennet onder druk. Utrecht als 'kloppend hart van Nederland' kan alleen blijven kloppen als de aderen niet dichtslibben. Maar je ziet dat 't druk wordt op de 'draaischijf'. Fileleed is een dagelijks fenomeen. De hoogconjunctuur kent zorgelijke neveneffecten, en ook die zijn in deze regio het best zichtbaar.

Zo hebben we bovengemiddeld last van de milieuconsequenties. Qua fijnstof scoort Utrecht het hoogst van alle provincies. Bovendien loopt het ruimtebeslag tegen grenzen aan. Waar vinden startende bedrijven nog een plek om zich te vestigen?

En, profiteren we wel allemaal van de groeiende welvaart? De kloven in de samenleving worden er niet kleiner op. Scheidslijnen tussen arm en rijk, tussen werkenden en werklozen, tussen 'digivaardigen' en digibeten. Scheidslijnen die het welzijn en de welvaart van de bevolking bedreigen.

Op weg naar een inclusieve regionale samenleving? Ja, precies: 'op weg'. Maar er is nog veel te doen. Het is zoeken naar slimme oplossingen die een gezond evenwicht borgen tussen

groei en leefbaarheid. En die de aantrekkelijkheid van de provincie in alle opzichten verder versterken.

Deze oplossingen beslaan een groot aantal beleidsgebieden. Zeg maar gerust alle. Daarom is samenhang bij het maken van beleid zo belangrijk. Zo gaat ons landbouwbeleid niet alleen om voedselproductie, maar ook om natuurbehoud, het bijdragen aan milieudoelen en het inspelen op de vraag naar rust, ruimte en beleving. En in diezelfde Landbouwvisie leggen we ook ons beleid voor dierenwelzijn vast.

Onze Omgevingsvisie is ook zo'n toonbeeld van coherentie. Alle ruimtelijke plannen worden in dit brede toekomstbeeld gebundeld en alle portefeuilles van Gedeputeerde Staten zijn betrokken.

Onder de noemer 'Healthy Urban Living' werken we aan een grote maatschappelijke uitdaging: de gezondheid bevorderen van een bevolking die vergrijst in een omgeving die verstedelijkt. We pakken het integraal op: van life sciences en een gezonde leefomgeving tot smart mobility. Maatschappelijk relevante innovaties die economische kansen bieden.

Om de regio bereikbaar te houden en de doorstroming te garanderen, moeten we alle zeilen bijzetten: zowel knelpunten in de infrastructuur aanpakken als investeren in openbaar vervoer, fiets, vervoersmanagement en slimme oplossingen als zelfrijdende auto's.

Groen, Gezond en Slim – we pakken het in samenhang op.

Samenhang betekent ook samenwerking. Draagvlak is een aanzienlijke succesfactor. Als middenbestuur heb je alleen bestaansrecht als je in verbinding staat met andere bestuurslagen en stakeholders. De overheid wordt steeds meer een gelijkwaardige speler tussen maatschappelijke acteurs. Behalve een rol, is dat vooral een houding. Met houding bedoel ik de bereidheid je eigen koers ter discussie te stellen. Mensen op relevante thema's uitdagen, betrekken, om advies vragen. In een vroeg stadium gebruikmaken van hun innovatiekracht. Kortom, de ramen openzetten. Vanuit vertrouwen in de samenleving en in de kracht van mensen.

Daarom halen we proactief de banden aan met regionale overheidsorganisaties, kennisinstellingen, ondernemers, maatschappelijke partners en inwoners. De term 'triple helix' doet in dit verband geen recht aan de realiteit. Liever spreek ik van een 'multiple helix'.

Derden aanspreken om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen, vraagt om verbinding, empathie en leiderschap. En dat moeten we vanuit dit huis leveren. Het vraagt ook om de inzet van moderne hulpmiddelen. Mogelijkheden die de elektronische snelweg biedt, zoals online reageren. Dit vergroot zowel de bestuurlijke effectiviteit als de publieke betrokkenheid. Het kabinet ontwikkelt een ambitieuze agenda voor de verdere digitalisering van het openbaar bestuur. Als provincie hebben we nog een aardige weg te gaan, maar het is een weg die veel te bieden heeft.

Digitalisering betekent ook: democratisering. "De worsteling om de juiste antwoorden hoort thuis in een levendige democratie", zei Bondskanselier Merkel in haar nieuwjaarstoespraak.

Bent u het met me eens, beste gasten, dat vertrouwen in de toekomst hand in hand gaat met een goed functionerende democratie?

In de wereld vinden we voorbeelden te over van hoe het niet moet. Noord-Korea is een inkopper, maar er bestaan natuurlijk ook meer zorgen over Amerika dan vroeger. Vroeger zag je helder wie de good guy en de bad guy was. Tegenwoordig is dat wat minder duidelijk. Met u deel ik de hoop dat wereldleiders hun verstand blijven gebruiken en conflicten niet op de spits drijven.

In eigen land leeft de discussie over de vertegenwoordigende versus de directe democratie. De aandacht voor het raadgevend referendum – en de beoogde afschaffing ervan – is hier onderdeel van. Zelf ben ik hartstochtelijk voorstander van de parlementaire democratie, waarbij de burgers via gekozen vertegenwoordigers in het parlement invloed uitoefenen. Vandaar mijn enthousiasme voor de komende gemeenteraadsverkiezingen, als manier om de richting van het gemeentebestuur te bepalen. In een parlementair systeem kun je veel beter rekening houden met meerderheden én minderheden. Bovendien vindt er in de directe democratie een onverantwoorde versimpeling plaats. Want het is nooit dat je helemaal vóór of tegen een standpunt bent. Het venijn schuilt altijd in de mitsen en de maren. De kosten, de kleine lettertjes, de scope in ruimte en tijd. Onze bestuurlijke keuzen zijn complex genoeg om, na een parlementaire behandeling, aan gekozen mensen over te laten.

Wat natuurlijk de opgave met zich meebrengt om deze mensen te vinden. En je ervan te verzekeren dat ze geschikt zijn. Een integriteitstoets hoort hier onderdeel van te zijn. Zeker nu gemeentebestuurders er een zware taak bij hebben: die van decentrale crimefighter, bevoegd om clubhuizen van motorbendes te sluiten en hennepplantages te ontruimen. De criminele druk op gemeenten stijgt, en de vraag is of zij deze druk kunnen weerstaan. We willen er in Nederland ook zeker van kunnen zijn dat vertrouwelijke informatie in handen blijft van een betrouwbare overheid. Kan de bestuurder zijn omgeving wel vertrouwen, nu de onderwereld steeds meer doordringt in de bovenwereld?

Overigens, als je de goede mensen weet aan te trekken, moet je ze ook behoorlijk betalen. Al is het maar om het werk aantrekkelijk te houden. Gezien de zware belasting van raadsleden vind ik een hogere beloning, vooral in kleine gemeenten, zeker op zijn plaats.

Verder is het goed dat het bestuur bestuurt en het parlement vooral volksvertegenwoordiging is. Dat wil zeggen: zich primair bezighoudt met de wensen van de achterban. Deze methodiek maakt directe vertegenwoordiging overbodig.

Beste mensen,

Het is een groot compliment aan onze samenleving dat je mag zeggen wat je vindt zonder bang te hoeven zijn. Of dit nu afwijkende meningen zijn, of niet. Alle kiezers moeten zich vertegenwoordigd weten. Kern van de democratie is dat iedereen moet kunnen meebeslissen. Uitsluiting en nultolerantie passen hier niet bij.

Inclusiviteit is een groot goed, vindt ook de heer Putters, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau. “Verscherping tussen partijen en bevolkingsgroepen is niet wat we nodig hebben”, betoogt hij. “Verbinding en dialoog zijn de sleutelwoorden.” Ik kan daar alleen maar aan toevoegen: hebt u die mooie tekst beneden in de hal al gezien?

Terugkijkend op 2017 kunnen we constateren dat het een kleurrijk jaar was. Niet in het minst door het succes van onze Oranje-leeuwinnen, maar ook dankzij het De Stijl-jaar, dat veel toeristen naar de regio heeft getrokken. Ook de kleur zwart was vertegenwoordigd. Inktzwart zelfs. We denken aan de hartverscheurende drama’s rond Anne Faber en Romy en Savannah.

Maar ik eindig positief, met de melding van RTV Utrecht dat zowel stad als provincie Utrecht afgelopen jaar hun bescheiden imago hebben afgeschud. Ik citeer: “We kijken er niet meer van op als The New York Times en The Guardian vleiende stukjes schrijven over onze grachten, terrasjes of fietscultuur.”

Gaarne wens ik u en de uwen een gezond en gelukkig 2018. Laten wij ons, ook in dit nieuwe jaar, schouder aan schouder inzetten voor het welzijn van alle Utrechters!